

2. Лебедик Л. В. Формування загальних і професійних компетенцій майбутніх викладачів економіки. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 2 (171). С. 11–14.
 3. Лебедик Л. В. Формування ключових компетенцій особистості сучасного магістра економіки під час педагогічної підготовки. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. матеріалів XIX Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету, 17-18 травня 2021 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 30–32.
 4. Shara S. O., Vorona L. I., Kalinichenko I. O., Lebedyk L. V. & Olifira L. M. The formation of the humanistic position of the student in the educational process. *Journal of Intellectual Disability. Diagnosis and Treatment*. 2020. Vol. 8. No. 3. Pp. 472–484.
 5. Strelnikov V. Yu., Lebedyk L. V., Hura T. V., Sysoieva S. I. et al. Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11 (2). С. 349–351. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_121.
-

УДК 316.422:339.92

Шрагіна Лариса Ісаківна

*д. психол. н., доцент кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Я переконаний, що людство в цілому
йде у напрямку підвищення рівня волі.
Це не означає, що в нас не буде відкотів назад
або стрибків убік; це не означає,
що отримана політична воля для кожного
буде особистою волею в євангельському змісті.
Але те, що йде звільнення людського духу
і, може бути, людського поведіння,
хоча в моральному змісті це амбівалентний процес,
для мене не підлягає сумніву.*

Мирослав Маринович.

Візит як проба прямого патріаршого правління

JEL classification: F600; I380

Оскільки вже в останній третині XX століття у соціумі відбувається зсув від цінностей матеріалізму до цінностей постматеріалізму [1; 2], а «Вся наша ринкова економіка показала відсутність стійкості» [3], у найактивнішої частини населення виникає природне прагнення зрозуміти причини цих процесів та впливати на рішення, які приймають уряди і визначають умови їх життя.

Актуальність дослідження визначається проблемою, яка є джерелом багатьох конфліктів і досі не вирішена: процес глобалізації – це черговий закономірний етап розвитку соціуму чи наслідок дії певних груп, що спираються на своє суб'єктивне уявлення про систему цінностей? Відповідь на це питання визначає цілі, що мають бути закладені у стратегію розвитку соціуму.

Мета дослідження: виявити у структурі соціуму функцію системи цінностей на етапі глобалізації економіки.

Об'єкт дослідження: система цінностей як штучна система.

Предмет дослідження: трансформація системи цінностей згідно з розвитком економіки.

Гіпотеза дослідження: трансформація системи цінностей призводить до зміни її функції із допоміжної на основну, виступаючи елементом системоутворюючого фактору держави.

При проведенні дослідження було розглянуто причини виникнення соціуму як системи та його структуру, проаналізовано етапи та причини розвитку соціуму і доведено, що процес глобалізації – закономірний етап розвитку економіки у напрямку підвищення рівня його ідеальності, при якому зростає роль гуманістичної системи цінностей [4].

Під системою цінностей розумітимемо комплекс параметрів, що відображають сприйняття особистістю, групою людей та/або всім суспільством дій зовнішнього світу. Для окремої особи

зовнішнім світом можуть виступати інша особа, інша група та/або інше суспільство. За одиницю системи цінностей особистості пропонується розглядати її ставлення до власного життя, життя іншої людини, об'єктів природи та матеріальних об'єктів, за одиницю системи цінностей групи та/або суспільства – ставлення до особистості та природи [5].

Методологією теоретичного дослідження виступають функціонально-системний підхід та теорія розвитку штучних систем (ТРШС), відповідно до якої розвиток штучної системи підпорядковується об'єктивним законам і завжди спрямований у бік підвищення її ідеальності: кожна наступна модифікація системи виконує свою основну функцію все краще та краще з погляду людини, її творця і користувача [5].

Основи економіки, яка пройшла шлях від сільськогосподарського етапу до сучасного інформаційного, закладались як прагнення первісних людей створення зброї та інструментів для полювання, обробки землі і побуту забезпечити собі більш надійні умови для виживання в агресивному оточенні інших живих істот та змінах клімату. Для обслуговування економіки кваліфікованими кадрами була створена система освіти, а для врегулювання взаємовідносин членів суспільства між собою та з зовнішнім світом – соціальні інститути, які формували систему цінностей суспільства, і держава.

Зміна етапів економіки від виробництва продуктів харчування до машин і механізмів та ідей і технологій демонструє очевидне підвищення рівня ідеальності продукту, що виробляють, у напрямку його інтелектуалізації, й відповідає основному закону ТРШС. Такий розвиток економіки може бути забезпечений тільки зростанням ролі знань і людського капіталу в процесі виробництва, а підвищення рівня інтелектуалізації великої кількості населення неминуче веде до потреби змінювати вертикальні й горизонтальні соціально-економічні відносини між членами громади та появи нових соціальних інститутів, що забезпечують кожній особистості щоразу вищий рівень свободи й безпосередню участь в управлінні життям соціуму.

Економісти давно дійшли висновку про існування об'єктивних економічних законів, на ефективність дії яких впливають різноманітні позаекономічні фактори – етичні, психологічні, юридичні. Їх переплетення створює інституційне середовище й сьогодні чинить такий вплив на економічне зростання, що інвестиції забезпечують ефективність економічного розвитку лише на 20%. Провідним же фактором є соціальна політика та морально-психологічна ситуація в суспільстві [6].

У розвитку економіки як провідного компонента системи «Соціум» цей закон вимагає скорочення витрат на її функціонування, що спричиняє вільний рух капіталу, товарів і робочої сили спочатку на територіальному, а згодом і на регіональному й міжконтинентальному рівнях, перетворюючи у такий спосіб всю планету на єдиний ринок. Тому глобалізація як наступний етап функціонування штучної системи «Соціум», із позицій ТРШС, неминуча, оскільки забезпечує його найбільш економічне існування.

На початку XXI століття людство дозріло до розуміння значення моральних цінностей як запоруки свого існування. Це дозволяє впевнено прогнозувати, що глобалізаційні процеси, які відбуваються в економіці, зітруть не тільки міждержавні, але й міжнаціональні й міжконфесійні кордони, суперечності й непорозуміння. На етапі, який перетворює робітників високого рівня інтелектуалізації на творчі особистості, відбувається зміщення акцентів у бік духовних потреб, а трансформація системи цінностей у напрямку гуманізації взаємовідносин та демократизації вертикалі влади стає провідним чинником структури соціуму, виступаючи елементом системоутворюючого фактору держави.

Література

1. Inglehart R., Welzel K. *Modernization, cultural change and democracy. The Human Development Sequence*. Cambridge University Press, 2012. 335 p.
2. Шрагіна Л. І., Меєрович М. І. Теорія модернізації Рональда Інглгарта в контексті теорії розвитку штучних систем. *Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти та суспільства в XXI столітті* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 23 вересня 2021 р.). Полтава : ЦФЕНД, 2021. С. 63–65.
3. Stiglitz J. E. *Globalization and Its Discontents*. 1st ed. New York : W. W. Norton & Company, 2003. 304 p. URL: <https://wnnorton.com/books/globalization-and-its-discontents> (access date: 02.04.2024).
4. Шрагіна Л., Меєрович М. Глобалізація як соціально-економічна проблема в контексті законів розвитку штучних систем. *Методологія сучасних наукових досліджень* : зб. наук. пр. за результатами XIX Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 23–24 лютого 2023 р. / за заг. ред. К. Юр'євої. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. С. 13–17.
5. Шрагіна Л. І., Меєрович М. Й. *Штучні системи : теорія створення та розвитку* : монографія. Одеса : Бондаренко М. О., 2023. 208 с.